

Inventarisatie beheer tweede
waterkeringen in Nederland
A-83.038

ir. P.C. Mazure
September 1985

Inventarisatie beheer tweede waterkeringen in Nederland A-83.038

<u>Inhoud</u>	<u>Blz.</u>
Inleiding	1
Werkwijze	1
Verwerking gegevens	2
Conclusies en aanbevelingen	3
Bijlage 1: Enquête vragen	
2: Tabel	

Inleiding

Aan het begin van de 80-er jaren gaf de economische en politieke situatie aanleiding om te vrezen dat de versterking van de hoofdwaterkeringen aanzienlijke vertraging zou oplopen. Voor de versterking op grond van de Deltawet viel gereedkomen voor 1995 niet te verwachten terwijl voor de versterking van de rivierdijken het jaar 2000 overschreden zou worden. Omtrent versterking van de dijken langs de Maas en het IJsselmeer was geheel niets bekend.

Dit was aanleiding om, mede gelet op de adviezen van de Deltacommissie, des te meer aandacht te schenken aan de toestand van de 2^e waterkeringen in Nederland. Daarbij ware met name na te gaan in hoeverre de in 1973 door de TAW uitgebrachte nota "De Tweede Waterkeringen in Nederland", aanleiding had gegeven tot meer aandacht voor resp. het in stand houden of zelfs versterken van deze waterkeringen.

In vervolg op notitie nr. 82-17 van 3 september 1982 van het hoofd van het Centrum voor Onderzoek Waterkeringen werd in de TAW vergadering van 21 september 1982 besloten om nadere inlichtingen hieromtrent te laten verzamelen door middel van een enquête.

Hoewel tot ieders vreugde het politiek klimaat voor de versterking van de zee- en rivierdijken sindsdien aanzienlijk is verbeterd, werd het nuttig geacht de enquête voort te zetten.

Doordat de reacties van verschillende provincies aanzienlijke vertraging opliepen kon pas onlangs tot verwerking van de ontvangen gegevens worden overgegaan.

Werkwijze

Zoals reeds in de inleiding werd vermeld, zijn door middel van een enquête (zie bijlage 1) een aantal vragen voorgelegd aan de Provinciale Waterstaatsdiensten resp. dienst Waterbeheer.

De ontvangen gegevens zijn beknopt weergegeven in een tabel, terwijl vervolgens per vragenrubriek een korte beschouwing is opgesteld. Ten slotte zijn een aantal algemene opmerkingen uit de ontvangen reacties vermeld.

Afgesloten is met een aanbeveling.

Verwerking van de gegevens

De ontvangen reacties zijn verzameld in tabel 2, waarbij de vragen beknopt zijn weergegeven.

Op basis van de ontvangen gegevens kunnen nog de volgende aantekeningen worden gemaakt per vragenrubriek.

- A. Uit de ontvangen reacties blijkt dat alleen in de provincies Friesland en Zeeland uitgebreide onderzoeken zijn uitgevoerd omtrent de gevolgen van een eventuele doorbraak van de primaire waterkering terwijl Noord-Holland een dergelijke studie vrijwel afgerond heeft. Groningen heeft volstaan met een theoretische studie voor het gebied rond de Dollarddijken omtrent de maximaal te verwachten waterstanden. In Gelderland en Noord-Brabant is na het onderzoek t.b.v. de TAW nota "De meest Economisch Wenselijke Volgorde van de rivierdijkversterking" niet veel meer gedaan. In Overijssel, Utrecht en Zuid-Holland zijn incidenteel voor enkele kleinere gebieden de gevolgen van eventuele doorbraken bekeken.
- B. Aan de vraag in hoeverre de 2^e waterkeringen de hun toegedachte functies kunnen vervullen is in de meeste provincies nog weinig aandacht besteed. Alleen Zeeland heeft dit systematisch onderzocht; evenals Utrecht voor haar enige daarvoor in aanmerking komende 2^e waterkering; Noord-Holland heeft een uitgebreid onderzoek bijna afgerond, terwijl Friesland het voor een gedeelte van haar gebied heeft gedaan.
- C. Zowel in Groningen, Utrecht als in Zeeland zijn enkele werken uitgevoerd ter verbetering van de bestaande situatie.
- D. Zowel in Groningen, Utrecht als in Zeeland, maar ook nog in Noord-Brabant worden plannen voorbereid of zelfs uitgevoerd.
- E. In de meeste provincies zijn de nodige instrumenten aanwezig om greep te krijgen of te houden op ontwikkeling m.b.t. 2^e waterkeringen. Wel wordt de indruk verkregen dat in enkele provincies deze instrumenten niet erg intensief gebruikt of zelfs geheel niet gehanteerd worden om de relevante gegevens toegankelijk te maken.
- F. Weliswaar wordt rekening gehouden met de adviezen in de TAW-leidraden maar in de praktijk wordt als regel, vooral ten aanzien van bestaande bebouwing en beplantingen, een zeer soepel beleid gevoerd. Dit mede omdat een strenger beleid politiek niet realiseerbaar geacht wordt, met name bij afweging van verschillende belangen.

- G. Een min of meer passief beleid wordt vaak verdedigd met te wijzen op de gevraagde inspanning om de primaire keringen te versterken, dan wel dat nog bestuurlijke aanpassingen gaande zijn. Uit de ontvangen reacties zijn nog een aantal algemene opmerkingen te formuleren.
- a. Vanuit Friesland wordt de aandacht van de TAW gevraagd voor het feit dat met het voortschrijden van de versterking van de primaire keringen inspanningen om het stelsel van 2^e waterkeringen in stand te houden c.q. door kleine werken nog te verbeteren, steeds minder bestuurlijke ondersteuning krijgen.
  - b. Vanuit Noord-Holland wordt opgemerkt dat voor dijken in beheer bij het Rijk geen verordeningen of keuren gelden zodat controle op de deugdelijkheid vanwege de Provinciale Besturen bijzonder moeilijk is.
  - c. Vanuit diverse provincies wordt de geringe bereidheid van beheerders om gelden te besteden aan 2^e waterkeringen als een belemmering ervaren. Door een subsidie mogelijkheid verwacht men dat hierin verbetering is te krijgen.
  - d. Vanuit Limburg wordt gewezen op de noodzaak na uitspraken over de maatgevende hoogwaterstanden op de Maas duidelijkheid te krijgen over de waterkerende functies in het winterbed van de Maas.
  - e. Vanuit meerdere gebieden komen signalen dat men 2^e waterkeringen wil afgraven om het gevaar voor bewoners van relatief kleine gebieden tussen de primaire en de 2^e waterkering te verkleinen.

Conclusies en aanbevelingen

Op grond van de ontvangen reacties kan worden gesteld dat in enkele provincies de 2^e waterkeringen de nodige aandacht krijgen maar dat in andere provincies een vrij passieve sfeer valt waar te nemen.

Dit terwijl de Deltacommissie in haar eindverslag toch gewezen heeft op de noodzaak voor een goed stelsel van 2^e waterkeringen om aan onverwachte gebeurtenissen het hoofd te kunnen bieden.

Vervolgens is in de TAW-nota uit 1973 (blz. 11) nog de aanbeveling opgenomen dat het wenselijk is dat binnen de hoofdwaterkeringen nog alle maatregelen ter vergroting van de veiligheid worden genomen die zonder te grote financiële offers mogelijk zijn.

De resultaten van het onderzoek geven dan ook aanleiding tot de vraag of over het doel en de noodzaak van 2^e waterkeringen in verschillende delen van ons land zo langzamerhand niet verschillend gedacht wordt. Hier komt bij dat het in stand houden van het stelsel van 2^e waterkeringen (dus nog afgezien van het realiseren of verbeteren van dit stelsel) soms toch niet geringe kosten met zich mee brengt. Hierbij kan met name gedacht worden aan de extra kosten voor het kruisen van leidingen met 2^e waterkeringen.

Op basis van de voorgaande resultaten kan dan ook aan de TAW in overweging worden gegeven om het doel en de algemene houding t.o.v. 2^e waterkeringen opnieuw te evalueren en eventueel aan te passen, waarbij zonodig ook actualisering van de nota op basis van recente gegevens zou kunnen plaatsvinden.

Vragen over beheer en onderhoud tweede waterkeringen sinds het verschijnen van het rapport tweede waterkeringen in Nederland:

- a.
  1. Is in uw gebied nagegaan wat de gevolgen kunnen zijn van een doorbraak van een hoofdwaterkering door welke oorzaak dan ook?
  2. Zo ja, waarin zijn de resultaten van dit onderzoek vastgelegd of verwerkt?
  3. Zo nee, bestaan er plannen om dit na te gaan?

- b.
  1. Is nagegaan of bij de eerder genoemde gevolgen de aanwezige tweede waterkeringen de verschillende functies die in het rapport genoemd worden, kunnen vervullen?
  2. Zo ja, zijn de resultaten van deze toetsing vastgelegd en waarin?
  3. Zo nee, bestaan er plannen om dit na te gaan?
  4. Wordt bij werken aan de tweede waterkering deze toetsing steeds opnieuw uitgevoerd?

- c.
  1. Zijn er na het gereedkomen van het rapport werken uitgevoerd om de tweede waterkering te verbeteren?
  2. Zo ja, zijn deze verbeteringen op de bijlagen van het rapport, tweede waterkeringen in Nederland, of overgenomen op een andere wijze vastgelegd?

- d.
  1. Zijn er na het gereedkomen van het rapport tweede waterkeringen plannen opgesteld of in voorbereiding genomen om tweede waterkeringen te verbeteren?
  2. Zo ja, in welk stadium verkeren deze plannen?
(inventarisatie, opstellen verbeteringsplan, besteks gereed maken).
  3. Zo nee, bestaan er plannen om in de naaste toekomst te starten met het maken van plannen?

- e.
  1. Zijn de tweede waterkeringen gereguleerd of zijn er keurbepalingen op van toepassing?
  2. Zo ja, staan hierin bepalingen omtrent bijvoorbeeld:
kruinhoogte
taludhelling
taludbekleding.
  3. Zo nee, bestaan er plannen om keurbepalingen te maken?

- f. Wordt bij tweede waterkeringen vastgehouden aan bepalingen om bebouwing en beplanting te weren?
Zo nee, door welke overwegingen heeft men zich daarbij laten leiden?
- g. Wat zijn voor u de redenen om een meer of minder actief beleid te voeren t.a.v. tweede waterkeringen en welke knelpunten worden hierbij ervaren?

